

De leden van de gemeenteraad

Datum: 25 oktober 2013

Uw brief van:

Uw kenmerk:

Ons kenmerk: U.13.05254

Behandeld door: de heer R.M.J.G. Defaux
Onderwerp: Project modern boeren in oude hoeses
in het Nationaal Landschap Zuid-
Limburg

Bijlagen: 1

Verzonden:

29 OKT 2013

Geacht raadslid,

In het kader van de uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan 2014, het Ambliedocument Landbouw en het Actieplan monumentale boerderijen heeft de Provincie Limburg het project "Modern boeren in oude hoeses in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg" gestart. De beschrijving van het project treft u voor de goede orde bijgaand ter kennisname aan.

Samengevat komt het project op het volgende neer:

Het Nationaal Landschap Zuid-Limburg telt gelukkig nog heel wat monumentale en karakteristieke hoeses, die ook daadwerkelijk als agrarisch bedrijf functioneren. Iedereen inclusief de boer wil het karakter van zijn historische boerderij behouden. Maar de agrarische ondernemer van vandaag heeft juist ook met dat doel ontwikkelingsruimte nodig. Hij moet met zijn tijd mee om het bedrijf rendabel te houden. Dat kan spanningen opleveren.

Hoe krijgen ondernemers op monumentale en karakteristieke hoeses in Zuid-Limburg de ruimte om hun bedrijf te ontwikkelen? Wat betekent dit voor de uitstraling van het bedrijf en de omgeving?

De LLTB, de gemeenten, de provincie en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed willen de handen in elkaar slaan om samen met agrariërs bij nieuwe ontwikkelingen tegelijkertijd de kwaliteit van het gebouw en het landschap te behouden en verder te ontwikkelen.

Hiervoor zoekt de projectgroep ondernemers die plannen hebben om hun bedrijf te ontwikkelen waarbij verbouw of nieuwbouw aan de orde is. In dit project gaan deskundigen op het gebied van cultuurhistorie en landschap in samenspraak met de ondernemer een ontwerp maken dat past bij de bestaande bebouwing en het landschap én dat functioneel is voor de agrarische bedrijfsvoering. De bedoeling is dat dit ontwerp ook leidt tot uitvoering. Het gaat dus om ondernemers met serieuze plannen. De kosten van het ontwerp zijn voor rekening van het project. Voor het overige maakt de ondernemer gebruik van zijn eigen adviseur en bouwbegeleider voor het traject van planvorming en vergunningen.

Door deze aanpak hopen de initiatiefnemers ondernemers vooruit te helpen en bij de gemeenten bijvond draagvlak te krijgen voor bedrijfsontwikkelingen in de toekomst. Uiteindelijk leidt dit tot een handhaving met goede voorbeelden en praktische tips die ondernemers, adviseurs en gemeenten kunnen gebruiken bij nieuwe (bouw)plannen in een waardevolle historische omgeving.

Om een zo goed mogelijk resultaat te krijgen wil men vanuit het project ook graag leren van ervaringen uit het verleden en daarom in contact komen met ondernemers in karakteristieke hoeses die in het verleden een bedrijfsuitbreiding hebben gerealiseerd. Wat ging er goed en wat ging minder goed wat betreft ontwerp en proces?

Vanwege de centrale ligging van de gemeente Gulpen-Witterm in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg en de aanwezigheid van vele karakteristieke en monumentale hoeses is de gemeente Gulpen-Witterm door de Provincie Limburg gevraagd actief te participeren in dit project. Aangezien het project uitstekend past binnen onze eigen gemeentelijke doelstellingen met betrekking tot behoud, ontwikkeling, hergebruik en herbestemming van karakteristieke en monumentale panden hebben wij besloten aan het project deel te nemen middels ambtelijke afvaardiging in de projectgroep.

De projectgroep bestaat verder uit afgevaardigden van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen –Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed LLTB, Provincie Limburg, gemeente Eijsden-Margraten en gemeente Voerendaal.

Het project bestaat, naast een onderdeel waarin de trends en de toekomstige ontwikkelingen van de landbouw in Zuid-Limburg in kaart worden gebracht in relatie tot de knelpunten bij monumentale en karakteristieke hoeses, voornamelijk uit een werkvorm met praktijkcasussen. Hiervoor worden actief ondernemers benaderd. Inmiddels hebben zich al diverse Zuidlimburgse agrariërs gemeld die met een concrete planontwikkeling bezig zijn en wensen deel te nemen aan het project. Het project leidt dus ook daadwerkelijk tot concrete uitvoering in het veld en onderscheid zich daarin op positieve wijze van andere projecten (waarbij veelal de uitvoeringscomponent niet gewaarborgd is).

De kosten voor uitvoering van het project worden gedragen door de Rijksdienst OCW-RCE, de Provincie en de LLTB.

Heeft u nog vragen, neemt u dan contact op met de heer R.M.J.B. Defaux via telefoonnummer 043-8800752 of e-mail Ruif.Defaux@Gulpen-Witterm.nl.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en Wethouders van Gulpen-Witterm,
de secretaris,

K.H. Jeurissen

de burgemeester

ds. A.R.B. van den Tillaar

Projectvoorstel Modern boeren in oude hoeses in het Nationaal landschap Zuid-Limburg d.d. 4 oktober 2013

Probleemstelling:

Het cultureel erfgoed in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg staat onder druk. En toekomstgerichte ontwikkelingen van de grondgebonden landbouw, waaronder schaalvergroting, leiden ertoe dat er behoefte bestaat aan het oprichten van nieuwe stallen en loodsen. Dit betreffen o.a. loodsen voor het langdurig bewaren van aardappels en fruit, maar ook stallen voor vee en machines. In het Nationaal Landschap Zuid-Limburg leidt dit regelmatig, vanwege de maatvoering van deze bebouwing, de locatie in het landschap en beperkte landschappelijke inpassing, tot spanning met de aanwezige waarden van landschap en erfgoed. Daarnaast worden deze waarden te weinig gebruikt als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen. Terwijl dit erfgoed/landschap een belangrijke factor is in het vestigingsklimaat en tevens een belangrijke bron van inkomsten voor de toeristische sector. Ook bij ontwikkelingen die meer gericht zijn op verbreding van de landbouwfuncties kunnen knelpunten ontstaan met deze waarden. Het niet toestaan van deze ontwikkeling kan ertoe leiden dat de hoeses niet in landbouwkundig gebruik blijven, verlaten worden en beheer van hoes en omgeving verdwijnt. Herbestemming is dan een noodzaak om verval tegen te gaan.

Aanleiding

Aanleiding voor dit projectvoorstel is betrokkenheid van de provincie bij diverse projecten, waarbij genoemde probleemstelling zich voordeed. De ontwikkelingen ten aanzien van landbouw betreffen naast fysieke uitbreiding ook de revitalisering van bestaande gebouwen en de omgevingskwaliteit.

Doelstelling

Met partners gezamenlijk tot instrumenten en rolinvulling te komen hoe cultureel erfgoed (monumenten, groen erfgoed, stedenbouwkundige settings en archeologie) en landschappelijke kernkwaliteiten gerespecteerd kunnen worden, gegeven de dynamiek van de grondgebonden landbouw ontwikkelingen. Een uitdaging is dat erfgoed ook een inspiratiebron kan zijn voor ontwikkelingen (het Belvédère gedachtegoed).

We onderzoeken o.a. de waarde van het inzetten van ontwerp onderzoek op 3 schaalniveaus - locatiekeuze, stedenbouwkundig en architectonisch niveau - en een effectieve rol van de verschillende partijen in het proces dat doorlopen wordt om te komen tot een ontwikkeling die draagvlak en meenwaarde heeft. We kiezen ervoor om een verbijzondering te zijn op het 'vinken - vonken' project uit de Ambilienota Landbouw, en willen daarom focussen op de inbreng van kennis van overheid (gemeente, provincie, rijk), enerzijds waar het gaat om een positie in het kwaliteitsnetwerk, anderzijds om vanuit sectorale (waaronder ook economische) belangen te komen tot een gezamenlijke oplossingsrichting. We sluiten aan bij het dialoogmodel Limburgse Landbouw Loort.

De instrumenten moeten ook sturing geven aan voorkoming van leegstand van monumentale panden door de inzet van de 'Ladder van Levens' voor herbenutting van erfgoed.

Verder is het doel partijen hiervan te laten leren door de resultaten breed uit te dragen.

Onderzoeksvragen

- 1) m.b.t. toekomstige agrarische ontwikkelingen en knelpunten ten aanzien van cultureel erfgoed
- welke trends in toekomstige agrarische ontwikkelingen zijn te verwachten en voor welke bedrijfstakken? hoeveel boerenbedrijven zijn er in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg per bedrijfstak, en welk aandeel daarvan is gevestigd in karakteristieke/monumentale hoeves?
  - hoeveel boerenbedrijven zijn er in het Nationaal landschap Zuid-Limburg die gevestigd zijn in karakteristieke/monumentale hoeves, die willen doorontwikkelen? over welk type boerderijen gaat het dan (typologie gebouwen, ouderdom van boerderijen en erf en evt aanvullende info over geschiedenis) Wat zijn de knelpunten tav de relatie bedrijfsvoering en cultureel erfgoed? Op welke locaties speelt dit?
  - waar is ten aanzien van monumentale boerderijen sprake van leegstand, herbestemmingsproblematiek?
  - zijn er economisch reële alternatieven (en alternatieve locaties) die waarden minder aantasten? Kan bijvoorbeeld clustering van functies op minder kwetsbare plekken? (n.b. over deze laatste vragen is veel kennis bij de sector zelf)

2) m.b.t. landschappelijke en cultuurhistorische waarden op verschillende schaalniveaus

Wanneer een agrarisch bedrijf dat in een karakteristieke/monumentale hoeve gevestigd is, wil uitbreiden,

- (Hoe) kan de behoefte aan uitbreiding gerealiseerd worden in het bestaande monument?
- hoe kan die vraag naar uitbreidingsruimte gematcht worden met aanbod van ruimte in leegstaande (monumentale of karakteristieke) hoeves cf. de ladder van Lebens?
- welke locatie leent zich het beste voor de bouw van een nieuwe loods? M.a.w. kan er het beste los, aan of in de omgeving van het cultuurhistorisch object gebouwd worden? En hoe moet dat worden gewogen met economische belangen?
- (stedenbouwkundig) hoe kan het gewenste volume het beste worden gerealiseerd in de nabijheid van het erfgoed: in één eenheid of meerdere volumes? En hoe kan revitalisering van bestaande bebouwing hierbij het beste plaatsvinden mede in relatie tot versterking van de omgevingskwaliteit?
- (architectonisch) hoe kan de bebouwing zo vormgegeven en ingepast worden dat aantasting beperkt wordt of kwaliteiten versterkt worden?
- wat zijn de bestaande (historische) kwaliteiten van het gebouwde en groene erfgoed en op welke wijze wordt ermee omgegaan: herstel, restauratie, herbestemming? Waar liggen bij monumentale boerderijen de beperkingen bij agrarisch gebruik? Hoe kunnen die beperkingen verzacht of opgeheven kunnen worden zodat het gebouw wel die agrarische functie kan behouden?

3) m.b.t. proces, rol en instrumenten

- Hoe kan de rol van de verschillende partijen in het proces dat doorlopen wordt - van voornemen tot en met procedure - verbeteren, om te komen tot een ontwikkeling die draagvlak en meerwaarde heeft? Om dit project een verbijzondering te laten zijn van het 'vinken - vonken' project uit de Ambitenota Landbouw, wordt hier vooral gefocust op de rol van overheid (gemeente, provincie, rijk) en van de agrariërs met hun adviseurs. Daarbij gaat het enerzijds om een positie in het kwaliteitsnetwerk, anderzijds om het proces, om vanuit sectorale (waaronder ook economische) belangen te komen tot een gezamenlijke oplossingsrichting.
- welke rol kan de Kwaliteitscommissie / het SAM/ gemeentelijke welstands- of monumentencommissie in het proces vervullen?

- wat is er nodig om te kunnen oordelen of een innovatieve ontwikkeling geïnspireerd wordt door landschappelijke en culturele waarden of deze respecteert? Welke instrumenten kunnen in dat verband het beste ingezet worden: ontwerpend onderzoek, ondersteuning in kennis, ondersteuning in geld, juridisch/verordening (o.a. provinciaal omgevingsplan en verordening Ruimte)?
- Waar kan de 'Ladder van Lebens' bij herbestemmingsvraagstukken worden ingezet. De ladder werkt zo dat bij een ontwikkelopgave eerst de mogelijkheden wordt onderzocht van het realiseren van het programma van eisen in een rijksmonument. Is dit niet mogelijk dan worden de gemeentelijke monumenten onderzocht en als laatste de beeldbepalende gebouwen. Doel hiervan is dat bij ontwikkelopgaven gestuurd wordt op een optimale benutting van beschikbare monumenten en zo een bijdrage wordt geleverd in het kader van de krimp problematiek. De 'Ladder van Lebens' is nog geen formeel instrument, maar krijgt een plek krijgen in het POL2014.
- welke ervaringen elders in het land, en kennis die vergaard is onder de paraplu van 'Belvedere', is bruikbaar in dit verband?

Werkvorm casussen

Op basis van een aantal relevante praktijkvoorbeelden van agrarische bedrijven in Zuid-Limburg die gevestigd zijn in karakteristiek monumentale hoeves en of landschappelijk waardevolle plekken, kunnen voorgenoemde onderzoeksvragen uitgewerkt worden. Insteek is om Limburgse hoeves in typen onder te verdelen en per type boerderij in de casussen een voorbeelduitwerking te maken. Werken via ontwerpend onderzoek en het genoemde dialoogmodel vormen het uitgangspunt. De nieuwe casussen staan centraal, waarbij de onderzoeksresultaten ook daadwerkelijk bijdragen aan de planvorming en ook uitgevoerd kunnen worden. De ervaringen uit casussen die al verder gevorderd zijn in planvorming, hebben een meer evaluerend karakter en worden als input gebruikt bij de aanpak van de nieuwe casussen.

De casussen worden uitgevoerd door de partijen die daarvoor aan de lat staan: initiatiefnemer, gemeente, rayonplanoloog, soms rijk, evt adviseur van de initiatiefnemer en evt burens. Ze worden ondersteund door een adviseur vanuit dit project, die de methodiek van het ontwerpend onderzoek en het dialoogmodel Limburgse Landbouw Loont, introduceert.

De adviseur vanuit het project en de betreffende rayonplanoloog vormen de schakels tussen de casussen en de projectgroep. Diverse malen (bijv eenmaal per 2 maanden) vindt een terugkoppeling plaats met de projectgroep. De looptijd van dit project voor wat betreft het ondersteunen van de casussen is een jaar.

Projectresultaten

1. Rapport met de trends van toekomstige ontwikkelingen van de landbouw in ZL en de knelpunten ten aanzien van agrarische ontwikkelingen in en nabij monumentale en karakteristieke hoeves (onderzoeksvragen onder 1). De omvang van de problematiek moet hiermee in beeld gebracht zijn.
2. Rapport met evaluatie van oude casussen (onderzoeksvragen onder 2 en 3)
  - formuleren van bevindingen en aanbevelingen i.a.v. te doorlopen proces om te komen tot een vergunning een effectieve rolinvulling van betrokken partijen en in te zetten instrumenten
  - formuleren van bevindingen en aanbevelingen i.a.v. landschappelijke en cultuurhistorische waarden op verschillende schaalniveaus

3. Leerervaringen met de casussen voor overheid, agrarische ondernemers met hun adviseurs, weergegeven in een rapport met bevindingen en aanbevelingen (onderzoeksvragen onder 2 en 3):

- I.a.v. te doorlopen processtappen om te komen tot een vergunning
- I.a.v. benadering (ontwerpend onderzoek) op verschillende schaalniveaus; naar een input van ideeën wordt gevraagd in het kader van de uitbesteding (inspiratieboek, sprekkur, symposium)
- I.a.v. effectieve rolinvullingen van m.n. overheid (gemeenten, provincie en rijk), kennisnetwerken (o.a. kwaliteitscommissie) en initiatiefnemers en hun adviseurs in te zetten instrumenten, als verbijzondering van het project 'vinken-vonken' uit de Ambitienota Landbouw.

4. Communicatie

Provinciebreed: Verspreiding van resultaten via provinciale netwerken, o.a. van Nationaal Landschap en van cultureel erfgoed, onder gemeenten; adviseurs

Het jaar van de boerderij 2013 en het Ito project 'Boeren houden van Zuid-Limburg' zullen we inzetten voor communicatie met belanghebbenden en kennispartners.

De geschetste problematiek zal zich ook in andere nationale landschappen voordoen. De resultaten zijn daarom breder toepasbaar dan Zuid-Limburg. D.m.v. publicatie/ brochure en bijvoorbeeld lezingen of scholing aan relevante doelgroepen (vakwereld, agrariërs, e.d.) zal aan de resultaten van dit onderzoek breder - nationaal aandacht - geschonken worden. Goede voorbeelden van modern boeren in oude hoeves kunnen bezocht worden met een bustour.

Relaties met andere projecten en beleidstrajecten

POL 2014

In het kader van lopende herziening van het omgevingsplan Limburg (POL 2014) wordt in de breedte uitgewerkt hoe de landschappelijke kernkwaliteiten van het nationaal landschap Zuid-Limburg het beste behouden en ontwikkeld kunnen worden, wat de rol van de provincie en andere partijen daarbij is en welke instrumenten het beste ingezet kunnen worden om deze belangen te borgen. De geschetste problematiek dient daarin een plaats te krijgen.

Ambledocument Landbouw

Naast het POL wordt momenteel in Limburg gewerkt aan het ambledocument landbouw. Belangrijk onderdeel hierin is een nieuwe manier van werken gericht op verduurzaming van (momenteel vooral) de veehouderij via een dialoogmodel. Dit zgn. 3 x L model 'Limburgse Landbouw Loon' is een gezamenlijke dialoog tussen agrariërs, burgers, belangenbehartigers en beleidsmakers, erop gericht om bij ruimtelijke ontwikkelingen tot draagvlak en meerwaarde te komen. De insteek is tevens zich niet te beperken tot het afvinken van vergunning vereisten en daarvoor opgestelde checklists. Nieuwe, innovatieve en creatieve ontwikkelingen passen vaak niet in de bestaande wet- en regelgeving met als gevolg dat de checklists niet op alle onderdelen kunnen worden afgevinkt. Daarmee wordt vernieuwing in de kiem gesmoord met als risico dat de transitie niet kan plaatsvinden. In dit nieuwe dialoogmodel staat ruimte voor de ondernemer en zijn eigen verantwoordelijkheid naar omgeving centraal. Vertrouwen bij de verschillende partijen is daarbij essentieel. Alleen als alle partijen hun verantwoordelijkheid nemen en tegelijkertijd elkaar de ruimte bieden om deze verantwoordelijkheid te nemen, zal deze uitdaging kans op slagen hebben. Overheden staan voor de opgave om de juiste rol in dit proces te nemen. De vraag is hoe deze

nieuwe rol van de verschillende partijen er uit ziet en wat er nodig is om deze nieuwe rol waar te kunnen maken?

Actieplan monumentale boerderijen

Het actieplan monumentale boerderijen 2013-2015 betreft de hieronder genoemde vier onderdelen. Het plan wordt is ... door Gedeputeerde Staten vastgesteld.

1. Herbestemming van monumentale boerderijcomplexen
2. Toekomstgerichte agrarische ontwikkeling in en nabij monumentale hoeses
3. Opbouw van register monumentale en beeldbepalende boerderijen
4. Acties in het 'Jaar van het boederij'

Voor een toelichting op diverse onderdelen, zie bijlage 1.

Boeren houden van Zuid-Limburg LLTB

Boeren houden van Zuid-Limburg is een vervolg op het traject visie Zuid-Limburg (2010) en is gericht op de vorming van (bestuurlijke) consensus over een toekomstbestendig perspectief voor Zuid-Limburgse agrarische ondernemers, rekening houdend met behoud en verdere ontwikkeling van het landschap. De LLTB wil allereerst de aandacht vestigen op de vorming van het Zuid-Limburgse landschap onder invloed van voedselproductie door de eeuwen heen. En wil tegelijkertijd duidelijk maken, dat agrarische ondernemers in hun dagelijkse bedrijfsvoering nog steeds rekening houden met het landschap (zowel gangbaar als verbreding). Boeren zijn zich ervan bewust te produceren in een kwetsbare omgeving, maar hebben tegelijkertijd economisch perspectief nodig, juist ook om een evenwichtige ontwikkeling van het landschap in stand te kunnen houden.

Het plan van aanpak (2012) voor het project bevat 5 stappen:

1. Productie en distributie brochure 'Boeren houden van Zuid-Limburg, incl aanbiedingsbrief en uitnodiging voor de premiere
2. Brede introductie op 6 september 2012 met de openlucht premiere van een ca 30 min durende documentaire.
3. Themabijeenkomsten Limburgse gemeenten
4. Bestuurlijk mini-symposium
5. Ondertekening raamakkoord LLTB-gemeenten/provincie

Organisatie

Het project wordt begeleid door een projectgroep, bestaande uit de volgende leden:

- Mieke van Bers, OCW-RCE, kennisondersteuning en cofinanciering
- Richard Smeets en Bert Vergoossen, LLTB, inbreng vanuit de sector en cofinanciering
- Adviseur van in te hunn adviesbureau
- Herman van Steenwijk PL
- Paul Schokker PL
- Jan Houwen PL
- Raif Defaux, Gem Gulpen-Wittem
- Wendy Habets Gem Eijsden-Margraten
- Joost Laudry, Gem Voerendaal
- Nicolette Knols PL, trekker en cofinanciering

Voor de uitvoering van apart te definiëren klussen, zoals de aanbesteding van de deelprojecten, wordt een kernteam samengesteld:

Bert Vergoossen/Richard Smeets

Mieke van Bers

Herman van Steenwijk

Nicolette Knols

Het project wordt als een voorbeeldproject voor het Nationaal Landschap uitgevoerd en de voortgang en de resultaten ervan worden voorgelegd aan een mogelijk, nog te smeden, samenwerkingsverband voor het Nationaal Landschap

Geraamde tijdsinzet

• Leden van projectgroep	ca 1 dg/mnd:	2 dg in 2013 + 8 dg in 2014
• Leden van kernteam		4 dg in 2013 + PM in 2014
• Trekker:	ca 2 dg/mnd:	5 dg in 2013 + 16 dg in 2014
lid kernteam + voorbereiding		8 dg in 2013 + PM in 2014

Tijdpad en kostenraming

	termijn	kosten
1) vaststelling projectvoorstel in de besturen vd deelnemende partijen	okt/nov2013	
2) inventariserend onderzoek, zelfstandig onderzoek aan een gespecialiseerd bureau.		€ 7.000,-
Deels kan hier ook eigen sectoriekennis benut worden.		
• Uitbesteding	nov/dec 2013	
• Uitvoering	jan 2013	
3) casussen		€ 78.000,-
• uitbesteding begeleiding	nov/dec/jan 2013/2014	
• evaluatie oude casussen	jan/feb 2014	
• begeleiding nieuwe casussen, start	jan/feb 2014	
• ontwerpend onderzoek nieuwe casussen		
• afrondend rapport met bevindingen en aanbevelingen	jan 2015	
4) communicatie over de resultaten		€ 15.000,-
• brochures, publicaties		
• lezingen en scholing vd resultaten aan de doelgroep		

De totale kostenraming komt hiernee op ca. € 100.000,- (ex. BTW). Het genoemde bedrag van €100.000,- is een maximum. Op de verschillende onderdelen zal in het offertestadum beoordeeld worden of de onderzoeken voor een scherper bedrag uitgevoerd kunnen worden. Als de totale kosten lager uitvallen, dan zal het overschot naar rato van de financiële input in het project, aan partijen terugbetaald worden. Mocht er een tekort zijn, dan zal er een casus geschrapt worden;

Voorstel is om te werken met de volgende kostenverdeling: RCE 60%, provincie 20%, sector/ LLTB 20% (inzet sector/ LLTB nader te bepalen in overleg provincie). Hierbij wordt tevens uitgegaan dat door deze

partijen (ambtelijke) ondersteuning geboden worden. De provincie kan ook ondersteunen in vergaderkosten e.d.

Het project kan gezien kunnen worden als één van de uitwerkingsacties van POEL 2014 en het ambliedocument landbouw.

Bijlage: Hoofdpijnen uit Actieplan monumentale boerderijen

Ad 1. Herbesteding van monumentale boerderijcomplexen

In 2012 is in overleg met de gemeenten in Limburg een lijst met mogelijke restauratie en herbestedingprojecten samengesteld. De lijst wordt gebruikt voor het indienen van projecten voor het 'Subsidiekader restauratie en stimulering herbesteding'. De gemeente bepaalt de volgorde van in te dienen subsidieaanvragen voor restauratie en herbesteding.

We stellen voor deze lijst per gemeente beter te gaan benutten voor het prioriteren van herbestedingen en restauraties van monumentale boerderijen. Op deze wijze kan ondersteuning worden gegeven aan eigenaren van die panden en zo mogelijke leegstand en verval voorkomen worden. Die herprioritering van boerderijen kan overigens alleen in overleg met de betreffende gemeente. Die zal ook haar belang moeten onderstrepen met een direct of indirecte bijdrage aan het project.

Verder is voor de herbesteding van boerderijen de toepassing van de 'Ladder van Lebens' relevant. De ladder werkt zo dat bij een ontwikkelopgave eerst de mogelijkheden wordt onderzocht van het realiseren van het programma van eisen in een rijksmonument. Is dit niet mogelijk dan worden de gemeentelijke monumenten onderzocht en als laatste de beeldbepalende gebouwen. Doel hiervan is dat bij ontwikkelopgaven gestuurd wordt op een optimale benutting van beschikbare monumenten en zo een bijdrage wordt geleverd in het kader van de krimp problematiek. De 'Ladder van Lebens' is nog geen formeel instrument, maar krijgt een plek krijgen in het POL2014.

Ad 2. Toekomstgerichte ontwikkeling in en nabij monumentale hoeses

Betreft projectvoorstel modern boeren in monumentale hoeses

Ad 3. Opbouw van register monumentale en beeldbepalende boerderijen

In 2013 wordt door de Boerderijen Stichting Limburg (BSL) gestart met het aanvullen en het ontsluiten van een boerderijen register. De vraag hiervoor lag bij deze stichting. Uitvoering hiervan past goed in de activiteiten van het 'Jaar van de Boerderij'. De opbouw van het register gebeurt in nauw overleg met de monumentenwacht Limburg en heemkundige en streekhistorische verenigingen. Deze lokale deskundigen zullen een quickscan methodiek gebruiken om de boerderijen inventarisatie uit 2003 aan te vullen. De BSL begeleidt dit proces van actualisatie. Er is een looptijd van anderhalf jaar voorzien.

Opgeleverd wordt een boerderijenregister van rijksmonumenten, gemeentelijk monumenten, maar ook beeldbepalende niet monumentale boerderijen. De quickscan geeft ook een beeld van agrarisch erfgoed dat van waarde is maar nog niet gedocumenteerd en beschermd is. Het 'vergeten' agrarisch erfgoed. De gehele verzameling levert een complete foto op van waardevol agrarisch erfgoed in Limburg. Ook word in de verzameling zichtbaar de kleine cultuurlandschappen, gebieden die een zekere eenheid vormen met daarin kenmerkende boerderijvormen.

Het boerderijenregister is te gebruiken als kernisdatabase door Rijk, provincie, gemeenten, heemkunde verenigingen en derden betrokken bij bescherming en herbesteding van erfgoed. Het is een onderlegger te gebruiken door partijen voor de bescherming van agrarisch erfgoed en geeft belangrijke informatie voor toekomstig beleid.

Ad 4. 'Jaar van de boerderij', 2013

De activiteiten in het jaar van de boerderij willen we zoveel mogelijk laten volgen uit onze structurele aandacht voor de problematiek van behoud van agrarische erfgoed. Voor de activiteiten werken we samen met de Stichting Agrarisch Erfgoed Nederland.

Persmoment: Na vaststelling van het actieplan boerderijen door GS zullen we dit voorjaar een persmoment kiezen voor het onder de aandacht brengen van onze acties.

Symposium: We zullen een symposium organiseren rond het thema Toekomstgerichte ontwikkeling van monumentale hoeves. Hierin willen we ervaringen delen uit het genoemde onderzoek én ervaringen van partners bij herbestedingen. Voorlopige planning is najaar 2013.

EINDE DOCUMENT

EINDE DOCUMENT